

Kvalitetsnotat

Kvalitet i Jammerbugt Kommune på 0-6 års området

1

Kvalitetsnotatet er blevet til som resultatet af fælles gruppedrøftelser på opstartsmødet den 18. januar 2016, hvor bestyrelsesrepræsentanter, dagtilbuds- og skoleledere, faglige organisationer samt medlemmer af Børne- og Familieudvalget behandlede emnet: kvalitet på et sammenhængende dagtilbudsområde (0 – 6 år).

18-02-2016

Indhold

Indledning	3
Kvalitet i Jammerbugt Kommunes dagtilbud	4
Forskning ind i hverdagen	4
En fælles forståelse.....	5
Kvalitet i Jammerbugt Kommunes sammenhængende dagtilbud	6
Tema 1: Læringsmiljø	7
Tema 2: Kvalitet i forhold til relation mellem barn og den nære professionelle	9
Tema 3: Kvalitet i forhold til relationer mellem børn.....	11
Tema 4: Sprog.....	13
Tema 5: Overgange.....	14
Tema 6: Forældreinddragelse.....	16
Ledelse til understøttelse af kvalitet	18
Opsamling på kvalitetsparametre	20
Referencer	22
Bilag 1 – Opsummering af fokuspunkter fra gruppedrøftelser på kick off-mødet d. 18. januar 2016.....	23

Indledning

Kommunalbestyrelsen i Jammerbugt Kommune har ønsket en kortlægning og analyse af det samlede 0-6 års område. Formålet med kortlægningen er at denne skal grundlag for opstilling af forskellige modeller eller scenarier for, hvordan det samlede 0-6 års område fremadrettet kan indrettes i Jammerbugt Kommune. En indretning, der først og fremmest sikrer, at kommunens samlede vifte af dagtilbud også fremadrettet forbindes med kvalitet og sammenhæng.

Formålet med dette notat er at skabe afsættet for en bred dialog mellem borgere og kommunen på baggrund af en fælles forståelse af, hvad der menes med *kvalitet* for et sammenhængende 0 til 6 års-område her i Jammerbugt Kommune.

Dermed bliver indeværende Kvalitetsnotat og Kortlægningsnotatet¹ det grundlag, som danner rammen om den videre proces i dialog med forældre og de nuværende kommunale tilbud med henblik på, at Kommunalbestyrelsen efterfølgende kan træffe bæredygtige beslutninger for området i tråd med visionen om, at *Det gode liv* leves her i Jammerbugt Kommune.

Det er i den forstand væsentligt, at løsninger skabes i fællesskab mellem kommunen og de borgere, der benytter de kommunale tilbud. Af den årsag tager dette kvalitetsnotat afsæt i input fra det fælles opstartsmøde d. 18. januar 2016, hvor drøftelser mellem bestyrelser, ledere, politikere og de faglige organisationer resulterede i en række særlige fokuspunkter, som indgår i den forståelse af kvalitet på dagtilbudsområdet, som fremlægges i dette notat. Samtlige fokuspunkter fra drøftelserne på mødet indgår i bilag 1 til dette notat.

Kvalitet bliver skabt i hverdagen, og der skal derfor skabes balance mellem den evidensbaserede kvalitet, virkelighedens muligheder og udfordringer samt de ønsker og forventninger, som borgerne har til den kommunale service i Jammerbugt Kommune. En service, der er lige så forskellige holdninger og ønsker til, som der er forældre. Af den årsag bør det kommunale dagtilbud levere en ensartet, sammenhængende og kvalitativ indsats på tværs af kommunen i en balance mellem de politiske prioriteringer og borgernes forventninger hertil. Derfor er det vigtigt at fastslå, at der med kvalitetsforståelsen tages hensyn til, at forældre og børn i et rimeligt omfang modtager en ensartet kvalitet og serviceniveau uanset hvor i kommunen, de er bosat.

Opsamlingen i dette notat hviler ikke på en kvantitativ vægtning af inputtet fra opstartsmødet – dvs. hvor *mange* eller *hvem*, der mener *hvad*. Det er derimod en samlet beskrivelse af, hvordan de forskellige forhold, der blev påpeget som særligt væsentligt, kan betragtes ud fra den eksisterende forskning. Og det med henblik på at komme nærmere en egentlig beskrivelse af, hvad kvalitet er her i kommunen.

¹ Kortlægningsnotatet findes i Bilag 2. Dette notat er den aktuelle redegørelse pr. 31/12 2015 for udviklingen i børnetallet og særlige opmærksomhedspunkter på den baggrund.

Kvalitet kan både forstås, som nogle af de processer og strukturer, der tilsammen udgør forudsætningerne for indholdet i de forskellige dagtilbud.² I de næste afsnit beskrives derfor, hvordan forskningsbaserede kvalitetsparametre spiller sammen med strukturer og processer, så der skabes en helhedsorienteret kvalitetsbeskrivelse, der kan lægge op til dialog igennem realiserbare initiativer.

Kvalitet i Jammerbugt Kommunes dagtilbud

Et dagtilbud af høj kvalitet kan udjævne de forskelle, som børnenes baggrund har for deres videre udvikling (Havnæs og Mogstad 2009). Det er desuden påvist, at børn med sociale udfordringer tidligt i barndommen vil være præget af ringere muligheder for at realisere deres drømme og potentiale på lang sigt end børn, der fra starten har de bedste opvækstvilkår (Bleses et al. 2010 og Larsen et al 2011).

Der bliver i disse år forsket i, hvilke tiltag, der har effekt og virker i danske dagtilbud. Den forskning, der er udført i Danmark er baseret på den ovenfor beskrevne forståelse, og udspringer derfor af en konsensus om, at en tidlig indsats i form af, at høj kvalitets dagtilbud er en investering, som både betaler sig for børnenes livsmuligheder og for samfundet (KL 2016).

Der er imidlertid ikke noget entydigt svar på, *hvad* der udgør et høj kvalitets dagtilbud andet, end at det opstår i samspillet mellem politikere, forvaltningen, ledere, medarbejdere, forældre og børn – men skabes i hverdagen!

4

Forskning ind i hverdagen

Hovedparten af børnene i Jammerbugt Kommune går de første år af deres liv i et af kommunens forskellige dagtilbud. Vi har derfor en unik mulighed for igennem dagtilbud af høj kvalitet at gøre en positiv forskel for alle børn - og især for udsatte børn. Men det kræver, at der arbejdes bevidst og struktureret med at omsætte den bedste viden til praksisnære tiltag, og at der samtidig følges op derpå.

I bestræbelserne på at udvikle kvaliteten af dagtilbuddene vil det samlede dagtilbudsområde i Jammerbugt Kommune derfor løbende inddrage og arbejde med den nyeste forskning og evidensbaserede viden på både forvaltnings-, ledelses- og praksisniveau³. Dette gøres i henhold til dagtilbudslovens formålsparagraf og de seks temaer i den pædagogiske læreplan:

- Barnets alsidige personlige udvikling
- Sociale kompetencer
- Sprog
- Krop og bevægelse

² De processuelle og strukturelle faktorer er gensidigt afhængige størrelser, hvor den processuelle kvalitet understøttes af den strukturelle. Strukturelle faktorer er bl.a normering, pladsforhold og pædagogernes uddannelse eller andre faktorer, som udstikker de overordnede rammer. De processuelle faktorer er det pædagogen *gør* hver dag: Hvordan de interagerer med børnene, med forældrene, med kollegaer osv. (Anne Kjær Olsen)

³ Den evidensbaserede viden, der henvises til i dette notat er fortrinsvis fra rapporten "Virkningsfulde tiltag i dagtilbud" (Dansk Clearinghouse 2013).

- Natur og naturfænomener
- Kulturelle udtryksformer og værdier

Et allerede iværksat eksempel på, at der arbejdes målrettet med at omsætte og bidrage til den eksisterende viden om kvalitet på dagtilbudsområdet er udviklingsprojektet Fremtiden dagtilbud.

Børn- og Undervisningsministeriet har prioriteret at iværksætte et udviklingsprogram i årene 2013-2017, der har til formål at løfte kvaliteten i dagtilbuddene. Jammerbugt Kommune indgår, som en af 14 kommuner, i programmet.

En endnu tydeligere beskrivelse af, hvad kvalitet er i Jammerbugt Kommune, vil derfor kunne styrke det allerede stærke fokus på at arbejde systematisk og udviklingsorienteret. En systematik, som er fundamentet for, at den nyeste forskning om pædagogiske indsatser på dagtilbudsområdet får en positiv effekt for børnenes trivsel og udvikling.

En fælles forståelse

En forskningsbaseret tilgang til kvalitet, som i Fremtidens dagtilbud, markerer et paradigmeskifte, der bl.a. er sket på baggrund borgernes forventninger, udfordringer med et faldende børnetal og et generelt pres på de økonomiske rammer i kommunerne med de krav om effektiviseringer og prioriteringer, der følger heraf. Men det er ikke alene derfra, den forskningsbaserede tilgang får sin berettigelse. Alle børn skal have lige muligheder. Uanset, hvor i kommunen de bliver født og vokser op skal de tilbydes et dagtilbud, som leverer en sammenhængende service, der sikrer børnenes læring, udvikling og trivsel. Den forskningsbaserede tilgang udgør den forståelsesramme, som er selve forudsætningen for, at de nære professionelle, forældre og institutionsledere sammen med det politiske niveau, har rum til refleksion og autonomi til at finde netop de løsninger og redskaber, som på bedst mulig vis forbinder de overordnede kommunale målsætninger og udfordringer med børnenes behov og hverdagens praksisfelt i dagplejen, vuggestuen og børnehaven.

I dette notat er det derfor intentionen at beskrive en række kvalitetsparametre, som bygger bro mellem de temaer og tiltag, som forskningen peger på og de forskellige perspektiver, som optager børnene, forældrene, medarbejderne, lederne og politikerne her i Jammerbugt Kommune. Perspektiver, der kom til udtryk på kick off-mødet i januar 2016.

Kvalitet i Jammerbugt Kommunes sammenhængende dagtilbud

I det følgende afsnit samles op på de konkrete input og fokusområder, som blev fremhævet under drøftelser på opstartsmødet den 18. januar 2016.

I gennemgangen har forvaltningen udvalgt nogle af de fokuspunkter, som de enkelte grupper har peget på, som værende de vigtigste i den fremtidige kvalitet. Det betyder også, at nogle af de prioriterede fokusområder ikke fremgår direkte som en del af de kvalitetsparametre, der beskrives i notatet. De fokuspunkter, som trækkes frem i det følgende afsnit er udvalgt ud fra to kriterier:

1. **Kvalitetsparametrene skal i videst muligt omfang kunne underbygges af den eksisterende forskning.** Med andre ord, så skal vi *vide* og ikke *tro*, at det vil gøre en positiv forskel for børnene.
2. **Kvalitetsparametrene skal i videst muligt omfang bidrage til sammenhæng på tværs.** Det betyder, at kvalitetsparametrene skal stræbe efter, at børn, uanset hvor i kommunen de vokser op, vil opleve et dagtilbud, der først og fremmest tager hånd om børnenes læring, udvikling og trivsel. Og det i alle faser fra barnets indmeldelse i dagplejen eller vuggestuen til børnehaven og skolegang - men også videre ud i ungdomslivet.

De fokuspunkter, som ikke kan aflæses direkte i kvalitetsparametrene er ikke nødvendigvis mindre betydende. De er derimod kendetegnet ved, at der er flere forskellige perspektiver på kvalitet alt afhængigt af, om man er forældre, dagplejepædagog, institutionsleder eller politiker mv.

6

Det er eksempelvis også udtryk for kvalitet, når forældrene har et tillidsfuldt forhold til dagplejen/institutionen, medarbejderne i dagtilbuddet har et godt fællesskab og arbejdsmiljø og dagtilbudslederene har en fleksibel og stabil medarbejdergruppe, disse er vigtige *forudsætninger* for kvalitet og ikke direkte parametre, hvorfor de ikke optræder som selvstændige punkter i notatet.

De følgende temaer rammesætter de fokuspunkter, som tilsammen udgør den sammenhængende forståelse af kvalitet i Jammerbugt Kommunes dagtilbud for børn i alderen 0 til 6 år:

- Læringsmiljø
- Relationer mellem barn og den nære professionelle
- Relationer mellem børn
- Sprog
- Overgange
- Forældreinddragelse

Samtlige temaer er baseret på den eksisterende forskning og viden om, hvad der understøtter det virkningsfulde dagtilbud. Med virkningsfuldt hentydes til, at nutidens dagtilbud generelt løser opgaver og derfor imødekommer andre forventninger end tidligere. Det overordnede formål er børnenes udvikling, trivsel og læring. Herforuden hentydes til, at vi i Jammerbugt Kommunes børnepolitik understreger, at

”Der er et specielt fokus på at inkludere børn og unge med særlige behov, så de er en del af fællesskabet.”

Temaerne er derfor ikke kun møntet på kvalitet og sammenhæng for det enkelte barn, men i høj grad også på at skabe kvalitet for det enkelte barns muligheder i fællesskabet, herunder fokus på børn med særlige behov.

Tema 1: Læringsmiljø

Læringsmiljøet er en særlig størrelse, der indeholder flere dimensioner med betydning for helheden omkring barnets trivsel, udvikling og læring. Det er derfor væsentligt at skelne mellem de forhold, der vedrører en fysisk dimension og de forhold, der i højere grad vedrører det enkelte barns relationer til det pædagogiske personale og hele børnegruppen. Læringsmiljøet opstår dermed i et samspil mellem det enkelte barn, børnegruppen, det pædagogiske personale og det pædagogiske indhold. På den måde er læringsmiljøet og de resterende temaer – *relationer mellem børn, relationer mellem børn og nære professionelle, sprog, overgange og forældreinddragelse* – gensidigt afhængige og påvirkelige. Det fremgår bl.a. af følgende udsagn fra opstartsmødet:

”De nære professionelle (i et dagtilbud med høj kvalitet) bør bevidst bruge sproget som middel i læringsmiljøet, ligesom de har fokus på læreprocessen frem for resultatet.”

7

Dette udsagn understreger sprogets betydning for læringsmiljøet. En betydning, der bl.a. konkretiseres i forbindelse med leg. Leg og læring har det til fælles, at de forløber gennem social interaktion og kommunikation. På den baggrund kan læringsforløb med fordel tilrettelægges med afsæt i legens karakter, hvor det både indgår som meningsfuld fordybelse og i forbindelse med fysisk aktivitet.

Derudover konstateres det i udsagnet, at det er væsentligt med et fokus på selve læreprocessen. Læringsmiljøets dynamik og det forhold, at det dagligt skabes af barnets interaktion med andre, betyder, at læreprocesserne ikke er ens for alle børn. Vi ved bl.a. fra forskningen, at det for socialt udsatte børn, der har stor risiko for at opleve faglige problemer i deres skoletid, har en positiv effekt, når der anvendes en fokuseret læreplan rettet mod udvikling af færdigheder frem for en mere løs læreplan, hvor børnene selv vælger deres aktiviteter.

Det fremgår videre af udsagnene fra opstartsmødet, at *”der bør være fokus på forskellige og varierende aktiviteter i hverdagen i forhold til børns forudsætninger og læring; således børnene får lige muligheder”*.

Ovenstående udsagn suppleres af forskning, der netop peger på, at det har en positiv effekt på børns sociale, faglige, motoriske og kognitive kompetencer, hvis dagtilbuddet arbejder struktureret med børnenes læring. Dvs. dagtilbud, der besidder relevante ressourcer, der kan understøtte børnenes læring,

giver mulighed for dialog med pædagogen, samt mulighed for at børnene kan vælge mellem forskellige aktiviteter (Clearinghouse 2013).

Det fysiske læringsmiljø er nært forbundet med den positive effekt på børnenes sociale, faglige, kognitive og motoriske kompetencer, der beskrives i forskningen. På baggrund af opstartsmødet fremstår det tydeligt, at det fysiske læringsmiljø har en særlig betydning for den *strukturelle* kvalitet. Der blev bl.a. peget på, at der bør være varierende læringsmiljøer både ude og inde samt mulighed for, at børnene kan være undersøgende og udforskende og have adgang til varierende materialer. Der blev herudover peget på, at normeringer ikke er ubetydende for, at de nære professionelle kan skabe et understøttende læringsmiljø.

Et læringsmiljø med høj kvalitet betyder i Jammerbugt Kommune, at:

- **der er et dynamisk og stimulerende læringsmiljø, som styrker børnenes sociale, faglige, motoriske og kognitive kompetencer ud fra børnenes egne forudsætninger.**
- **Det fysiske læringsmiljø tilbyder børnene varierende materialer og aktiviteter - Pædagogikken skal kunne ses i rummet.**
- **Det fysiske læringsmiljø understøtter arbejdet med de 6 læreplanstemaer med et særligt fokus på leg og læring som en udveksling mellem roller, social interaktion og kommunikation.**

Tema 2: Kvalitet i forhold til relation mellem barn og den nære professionelle

Tilbagemeldingerne fra gruppedrøftelserne hæfter sig ved, at relationen mellem barn og den nære professionelle kvalitetsmæssigt afhænger af de processer, hvor kompetente nære professionelle tager ansvaret for relationen og samspillet mellem barn og voksen samt agerer gode rollemodeller.

Ifølge de engelske EPPSE-studier (Institute of Education) skal den voksnes interaktion med barnet indeholde en ligelig vægtning mellem tre interaktionsformer: barnets initiativ, den voksnes initiativ og den voksne og barnets fælles initiativ.

Det er med afsæt i kravet om den voksnes initiativ en væsentligt forudsætning, at personale-sammensætningen rummer en række ressourcepersoner og forskellige kompetencer, der afspejler børnenes forskellige behov og udviklingstrin. Det kan eksempelvis være i form af medarbejdere med specialiseringer. Fra forskningen ved vi, at det har betydning, at der tæt på børnene er uddannet personale med en grundlæggende viden om børns udvikling og læring. Og netop den kontinuerlige kompetenceudvikling samt et særligt fokus på viden om børns læring og udvikling vurderes at have stor betydning for deltagerne på opstartsmødet.

9

Muligheden for kontinuerlig kompetenceudvikling fordrer, at de enkelte dagtilbud skal kunne undvære personale til uddannelse samt sikre et fagligt miljø, der kan fastholde ressourcepersonerne efter endt uddannelse. Lige så vigtigt er det, at der prioriteres og understøttes et fagligt miljø, hvor det pædagogiske personale har mulighed for at reflektere med hinanden omkring den pædagogiske praksis og dele viden og erfaringer. Derfor ønsker vi den kontinuerlige kompetenceudvikling, men i lige så høj grad den kontinuerlige refleksion og vurdering af egen praksis i dagtilbuddet, da det er afsættet for at udvikle, forfine og justere pædagogikken og kendskabet til børnenes behov og forudsætninger.

En række af de udsagn, der er gennemgående for gruppernes drøftelser af dette tema viser, at forskellige faktorer tilsammen viser, når kvaliteten lykkes. Der peges bl.a. på, at de nære professionelle er lydhøre og nærværende og drager omsorg for barnets trivsel og udvikling i forhold til nærmeste udviklingstrin. Der peges desuden på, at de nære professionelle guider børnene og anviser redskaber, der understøtter deres sociale kompetencer. Endeligt peges på, at de nære professionelle er engagerede og har fokus på børnenes naturlige læringsstrategier. Definitionen på kvalitet er dermed et udtryk for de forudsætninger, der skal til for at nå i mål med netop det.

Høj Kvalitet i relationen mellem barn og nære professionelle betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Det er kompetente, nærværende og engagerende professionelle, som tager ansvaret for relationen mellem barn og voksen - Og det er kompetence i form af almen pædagogisk faglighed, men også i form af mere specialiserede kompetencer.**
- **Kompetence og ansvarlighed kræver kontinuerlig kompetenceudvikling, der sikrer den nyeste viden om barnets udvikling, samt vedvarende fokus på refleksion og videndeling.**

Tema 3: Kvalitet i forhold til relationer mellem børn

Det fremstår af opsamlingen på gruppedrøftelserne, at der for temaet 'Kvalitet i forhold til relationer mellem børn' peges på mange af de samme fokuspunkter, som har betydning for kvaliteten i både tema 1 'Læringsmiljø' og tema 2 'Relationer mellem barn og den nære professionelle'.

Fra forskningen ved vi, at et positivt socialt miljø i børnegruppen er afgørende for børns trivsel og udvikling af sociale kompetencer, herunder empati. Tilsvarende ved vi, at organiseringen af og formålet med dagtilbuddet kan have en stor effekt på harmonien og stabiliteten i børnenes sociale miljø (Clearinghouse 2013).

En af de centrale bemærkninger fra opstartsmødet henviser til, at der skal være fokus på et positivt socialt (lærings-)miljø, som er præget af bevidste kommunikationsformer, ligeværdighed, omsorg og tryghed. Den konkrete betydning af begrebet et *positivt socialt miljø* afhænger af, hvordan dette forstås. En måde at opfatte det på er, at børnene vokser op i en verden, hvor der hele tiden skal træffes valg. Derfor bør børnenes muligheder for at træffe kvalificerede valg styrkes allerede fra barndommen. Her peger forskningen på, at en tydelig organisering med genkendelige rutiner er en afgørende forudsætning, da rutiner skaber en forudsigelig hverdag, som fremmer de nære professionelle opmærksomhed på børnene, hvilket er et nødvendig fundament for børns læring.

11

Denne indsigt er fuldt ud i tråd med et af de øvrige fokuspunkter, som blev fremhævet under opstartsmødet. Nemlig det forhold, at struktureret arbejde med mindre børnegrupper og et sprogligt stimulerende miljø er en klar indikator på høj kvalitet.

Den forskningsbaserede evidens peger endvidere på, at fokus på arbejdet med det sociale miljø i hele børnegruppen har en positiv effekt for det enkelte barns trivsel. Som det blev bemærket under gruppedrøftelserne er det i den forbindelse afgørende, at børn møder andre børn og venskaber dannes. Netop fordi det er gennem aktiv deltagelse, at barnet sammen med andre børn i et relationelt læringsmiljø, er i stand til at få indflydelse på form og indhold i hverdagen. Samtidig har børnenes tilknytning til andre børn og venskaber afgørende betydning for deres trivsel.

Når børn møder børn er konflikter en uundgåelig del af relationen. Samtidig ved vi fra forskningen, at det har negativ betydning for børns trivsel og sociale kompetencer, hvis nogle børn positioneres som anderledes eller forkerte. Der blev således også udtrykt stor enighed blandt både forældre, pædagoger samt ledere på opstartsmødet om, at viden om inklusion og konfliktløsning er et vigtigt fokuspunkt og kriterie for høj kvalitet. Det blev desuden understreget, at konfliktløsning ikke er pædagogens primære opgave, det er derimod at give børnene redskaber og guide dem i forskellige situationer, så de selv løser konflikterne.

høj Kvalitet i relationer mellem børn betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Børn udvikler sociale kompetencer i relationer med andre børn.**
- **Alle børn indgår i et positivt socialt miljø, hvor der dels er mulighed for at spejle sig i noget kendt og dels at møde forskellighed. Det fordrer, at der bl.a. er et vist antal børn i dagtilbudene samt en tydelig organisering med fokus på støtte, tryghed og rutiner.**

Tema 4: Sprog

Forskningsmæssigt fremhæves det som betydende for udviklingen af barnets sproglige kompetencer, at der prioriteres tid og plads til samtale mellem den nære professionelle og børn. Det kræver både tid og ro til nærvær samt fordybelse i mindre grupper, hvor dialogen har mulighed for at udfolde sig i gruppen og for det enkelte barn. Denne støtte til barnets udviklingen findes bl.a. i et systematiske arbejde med en didaktisk tilgang til sprogstimulering.

Når dagtilbuddet arbejder didaktisk betyder det, at den voksne overvejer, hvilket indhold børnene skal arbejde med, og hvorfor det netop er dette indhold, der er betydningsfuldt. Men foruden den faglige kvalitet i den didaktiske tilgang handler didaktiske overvejelser også om konkret omsorg for, at børnene trives, at de lærer noget, samt at de udvikler sig.

På opstartsmødet blev det også drøftet, hvilke fokuspunkter, der anses for betydningsfulde i relation til børns sprogtilegnelse i dagtilbuddene. Her blev det bemærket, at de nære professionelle bør arbejde med et sprog og kommunikation som en del af dagligdagens læringsmiljø. Blandt de strukturelle fokuspunkter blev dette understøttet af to forhold. For det første pegede drøftelserne på et behov for at afsætte ressourcer til forberedelse af planlagte aktiviteter for alle børn, men også kompetencer til at understøtte børn med særlige sprogvanskeligheder. For det tredje blev der peget på betydningen af, at forældre inddrages med klare forventninger til og vejledning om, hvordan børns sproglige stimulering optimeres. I samme forbindelse har flere af grupperne bemærket, at denne indsats kan styrkes, hvis dagtilbuddene opsætter mål og struktur for sprogscreening og –stimulering.

13

Det markante fokus på børnenes sproglige udvikling set ud fra et forældreperspektiv skal ses i lyset af, at forskningen peger på børns sproglige kompetencer, som en af de mest afgørende indikatorer for succes videre i livet. En undersøgelse konkluderer direkte, at børns læring i 9 – 10 års alderen kan henføres til hvor megen tale, de har hørt i 0 – 3 års alderen; populært kaldet *den tidlige kløft* (Hart og Risley 1995).

Af den årsag er en tidlig indsats for alle børn et led i at skabe lige muligheder for alle børn i samspillet mellem den professionelle og faglige indsats i dagtilbuddet og forældrenes viden om barnet og sprog.

høj Kvalitet i børnenes sproglige udvikling betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Alle børn fra en tidlig alder får den nødvendige støtte til at opnå gode sprogkompetencer, sådan at de har et godt afsæt for at trives i sociale sammenhænge, at de har lyst til at lære hele livet.**
- **Forældrene inddrages sådan, at de har mulighed for at indgå i et samspil med dagtilbuddet omkring et målrettet arbejde med barnets sprogstimulering.**
- **Hverdagspædagogikken er præget af en fokuseret kommunikationsform samt en pædagogisk didaktisk tilgang til sprogstimulering, hvor dagtilbuddet arbejder med en systematisk og tidlig indsats.**

Tema 5: Overgange

I naturlig forlængelse af børns sproglige udvikling ligger temaet 'overgange'. Overgange dækker dog over væsentligt mere end viden om barnets sproglige kompetencer og forudsætninger. Om end det er et væsentligt kvalitetsparameter især for overgangen fra dagtilbud til skole, er den bredere betydning af begrebet, at den tværfaglige viden i og omkring dagtilbuddet, skal ses i en helhed, hvor barnet er i centrum. Med andre ord, så har en lang række aktører et engagement i den succesfulde overgang, hvad enten det er fra dagpleje til børnehave, fra *en* børnehave til en anden eller fra børnehave til skole.

Fra forskningen ved vi, at succesfulde overgange opnås, når barnet har en følelse af velvære og af at føle sig hjemme, at barnet føler, at de voksne anerkender dets kultur og gensidige relationer, samt at overgangen bygger på viden fra det tilbud, barnet kommer fra.

På opstartsmødet blev der peget på et bestemt fokuspunkt, som rammer direkte ned i denne viden. Der blev konkret peget på, at *de nære professionelle skal understøtte børnenes venskaber i forbindelse med overgange*.

I forhold til overgang mellem dagtilbud og skole er det vigtigt, at barnet har engagement i læring og positive læringsforventninger. I den forbindelse blev det bemærket, at de nære professionelle omkring barnet kan understøtte dette engagement gennem tydelig forventningsafklaring og kendskab til hinandens virkelighed. Det betyder endvidere en aktiv forældreinddragelse, hvor forældrenes viden om barnet inddrages i den professionelle vurdering.

Alt dette kan kort beskrives som en relationel koordinering, hvilket beviseligt er en forudsætning for en forebyggende og tidlig indsats. Og dermed en indsats, som særligt har en positiv betydning for socialt udsatte børn.

Opsummerende betyder det, at der i begrebet relationel koordinering indgår en forudsætning om, at overgange kan styrkes, hvis der er en læreplan med fokus på det faglige, hvis der er dokumentation af og jævnlig opfølgning på barnets udvikling med efterfølgende tilpasninger af aktiviteter, samt at der etableres et systematisk forældresamarbejde; forudsætninger, der sammen har til formål at skabe indsigt i og viden om barnet ud fra et helhedsperspektiv.

Høj Kvalitet i overgange betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Barnet har en følelse af velvære og af at føle sig hjemme.**
- **Barnet føler, at man anerkender dets kultur og gensidige relationer.**
- **Gode overgange bygger på viden fra det tilbud barnet kommer fra og det tilbud, hvor barnet skal hen.**
- **Vi har tydelige og fælles forventninger til, hvordan vi gør brug af hinandens viden og erfaringer i alle barnets overgange.**
- **Der arbejdes målrettet med relationel koordinering på tværs af dagpleje, vuggestue, børnehave og skole – og dette gøres med udgangspunkt i fælleskommunale retningslinjer og principper.**

Tema 6: Forældreinddragelse

Forældrenes rolle og forventninger til barnets gang i dagtilbud har ændret sig med tiden, hvorfor det også har haft en væsentlig betydning for den overordnede forståelse af kerneopgaven for de kommunale dagtilbud – og dermed hvad, der betragtes som *kvalitet*.

En generel måde at beskrive forælderrollen på er ved, at forældre udøver en forælderrolle, der er præget af egne erfaringer og egne forældre/rollemodeller, hvor der oftest vil ske en gentagelse af den oplevede forældreadfærd. Denne beskrivelse er dog ikke entydig, da forældrene i nutidens samfund i mindre grad trækker på deres forældres erfaringer og råd, og i højere grad efterspørger professionel vejledning.

Det betyder, at forældrenes relation til dagtilbuddet i højere grad end tidligere forbindes med en aktiv inddragelse, for sammen med de nære professionelle, at styrke børnenes trivsel, udvikling og læring.

Vi ved fra forskningen, at dette lykkes, når samarbejdet er karakteriseret ved, at forældrene føler sig velkomne i dagtilbuddet, at deres kultur og værdier accepteres af pædagogerne og er forenelige med dagtilbuddets praksis. Vi ved desuden, at det har positiv effekt, når pædagogiske tiltag involverer forældrene som aktører, hvilket kan ske gennem støtte, guidning samt forældrenes aktive deltagelse i sociale aktiviteter.

På opstartsmødet blev forælderrollen italesat ud fra aktørperspektivet, hvilket bl.a. ses i disse udsagn:

16

”Forældreinddragelse bør ske med respekt for forskelligheder og forudsætninger.”

”De nære professionelle skaber rammer og vilkår til et forældresamarbejde, hvor forældrenes bidrag anerkendes.”

”De nære professionelle guider og vejleder forældre, der er usikre på forælderrollen.”

Disse udsagn og tankesættet om inddragelse af forældre som aktive aktører med indflydelse på barnets hverdag i dagtilbuddet såvel som i hjemmet er et stort ansvar, som stiller markante krav til indretningen af det enkelte dagtilbud, men i høj grad også til det samlede dagtilbudsområde.

På opstartsmødet blev det bl.a. bemærket, at et dagtilbud med høj kvalitet har ressourcer til at guide forældrene, ligesom det skal formå at skabe dialog via et systematiseret og formaliseret forældresamarbejde. Samtidig skal det moderne dagtilbud formå at gøre brug af forældrenes egne ressourcer med henblik på at understøtte en kultur for helheden omkring barnet.

høj Kvalitet i forældreinddragelse betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Alle forældre er en vigtig ressource og samspillet mellem hjem og dagtilbud er afgørende for barnets trivsel og udvikling. Dagtilbuddet møder og anerkender de forskelle, der er i en forældregruppe gennem inddragelses- og dialogformer, som er målrettet forældrenes forskellige udgangspunkter og forudsætninger.**
- **Alle forældre oplever at blive mødt med afstemte gensidige forventninger i samspillet mellem dagtilbud og hjem. Derfor er forældreinddragelsen understøttet af tydelige rammer og systematik.**
- **Dagtilbuddet møder forældrene med et højt informationsniveau, men også med professionel vejledning og redskaber, der kan understøtte barnets udvikling i institutionen og hjemmet.**

Ledelse til understøttelse af kvalitet

Ovenstående kvalitetsforståelse er et af en række elementer, som tilsammen skaber helheden i Jammerbugt Kommunes dagtilbud. Et andet centralt element i denne helhed er ledelse. Ledelse blev ikke drøftet som et selvstændigt tema under opstartsmødet, da det er gennemgående for de seks udvalgte temaer, at kvaliteten afhænger af ledelsens evne til og mulighed for at oversætte de forskellige kvalitetsparametre til reelle initiativer. Af samme årsag behandles ledelse i dette notat, som et selvstændigt tema, der også fremadrettet kommer til at indgå i den videre dialog- og beslutningsproces.

På baggrund af kommunens vision og børnepolitik består det ledelsesmæssige ansvar på alle niveauer i at gøre kvaliteten konkret og kunne oversætte de overordnede politiske visioner til kvalitet i hverdagens begivenheder, så det giver mening både for børn, forældre, medarbejdere og politikere i Jammerbugt Kommune. Det er dog væsentligt at have for øje, at ledelsens ansvar for at gøre kvalitetsparametrene til virkelighed, sker inden for rammerne af de lovgivnings- og ressourcemæssige betingelser samt aktuelle nationale mål i form af de seks læreplanstemaer, regler omkring sprogvurderinger mv..

På den baggrund er betingelserne for udøvelse af ledelse under stadig forandring. På den ene side tildeles ledere på dagtilbudsområdet et større ansvar og råderum⁴, på den anden side afkræves lederen et større medansvar for at realisere kommunens samlede børnepolitik (Væksthus for ledelse 2007). Af den årsag er det på alle ledelsesniveauer vigtigt at sikre den fornødne lederfaglighed og sammenhæng mellem den daglige- og overordnede ledelse.

18

Formålet med kvalitetsnotat er beskrevet indledningsvist som en *fælles forståelse* af, hvad der menes med kvalitet for et sammenhængende 0 til 6 års-område i Jammerbugt Kommune. Der bliver dermed lagt op til en kvalitetsforståelse, som påvirkes af en række både lokale og nationale forhold. Herunder områdets struktur, økonomi og organisering, gældende lovgivning, politiske mål (nationalt og lokalt) mm. Det er med andre ord en kompleks opgave at holde fokus på den pædagogiske opgave og ansvaret for børn og forældre i denne ramme – men ikke desto mindre en nødvendighed. Denne nødvendighed er påvist forskningsmæssige, da vi ved, at den pædagogfaglige og professionelle ledelse har afgørende betydning for kvaliteten i dagtilbuddet. Det kræver bl.a., at der udøves pædagogisk ledelse inden for disciplinerne *pædagogisk strategi, pædagogisk organisering og pædagogisk vejledning*.

Dette betyder afslutningsvist, at den gode ledelse af dagtilbud skaber udviklende og attraktive arbejdspladser med øget faglighed til følge. Ligesom det betyder større kvalitet i det pædagogiske arbejde og dermed gladere børn og mere tilfredse forældre. God ledelse af dagtilbud er forudsætningen for at omsætte visioner for området til praksis. Opgaven er at fremme kvaliteten, at sikre en større faglig og ressourcemæssig bæredygtighed i institutionsstrukturen samt at skabe bedre sammenhæng til øvrige tilbud til børn og unge; ikke blot på 0 til 6 års-området, men på hele 0 til 18 års-området.

⁴ En direkte konsekvens af Dagtilbudsloven

Ledelse med Høj kvalitet betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Ledere på alle niveauer tydeliggør og understøtter de politiske visioner, så de giver mening for de nære professionelle, forældre og børn i hverdagens praksis.**
- **Ledere på alle niveauer understøtter, at børn, forældre og de nære professionelle oplever en lyst til at samarbejde på tværs af de kommunale tilbud med børnenes udvikling, trivsel og læring i centrum.**

Opsamling på kvalitetsparametre

Et læringsmiljø med høj kvalitet betyder i Jammerbugt Kommune, at:

- Der er et dynamisk og stimulerende læringsmiljø, som styrker børnenes sociale, faglige, motoriske og kognitive kompetencer ud fra børnenes egne forudsætninger.
- Det fysiske læringsmiljø tilbyder børnene varierende materialer og aktiviteter - Pædagogikken skal kunne ses i rummet.
- Det fysiske læringsmiljø understøtter arbejdet med de 6 læreplanstemaer med et særligt fokus på leg og læring som en udveksling mellem roller, social interaktion og kommunikation.

Høj kvalitet i relationen mellem barn og nære professionelle betyder i Jammerbugt Kommune, at

- Det er kompetente, nærværende og engagerende professionelle, som tager ansvaret for relationen mellem barn og voksen - Og det er kompetence i form af almen pædagogisk faglighed, men også i form af mere specialiserede kompetencer.
- Kompetence og ansvarlighed kræver kontinuerlig kompetenceudvikling, der sikrer den nyeste viden om barnets udvikling, samt vedvarende fokus på refleksion og videndeling.

Høj kvalitet i relationer mellem børn betyder i Jammerbugt Kommune, at

- Børn udvikler sociale kompetencer i relationer med andre børn.
- Alle børn indgår i et positivt socialt miljø, hvor der dels er mulighed for at spejle sig i noget kendt og dels at møde forskellighed. Det fordrer, at der bl.a. er et vist antal børn i dagtilbudene samt en tydelig organisering med fokus på støtte, trykthed og rutiner.

Høj kvalitet i børns sproglige udvikling betyder i Jammerbugt Kommune, at

- Alle børn fra en tidlig alder får den nødvendige støtte til at opnå gode sprogkompetencer, sådan at de har et godt afsæt for at trives i sociale sammenhænge, at de har lyst til at lære hele livet
- Forældrene inddrages sådan, at de har mulighed for at indgå i et samspil med dagtilbuddet omkring et målrettet arbejde med barnets sprogstimulering.
- Hverdagspædagogikken er præget af en fokuseret kommunikationsform samt en pædagogisk didaktisk tilgang til sprogstimulering, hvor dagtilbuddet arbejder med en systematisk og tidlig indsats.

Overgange med høj kvalitet betyder i Jammerbugt Kommune, at

- Barnet har en følelse af velvære og af at føle sig hjemme.
- Barnet føler, at man anerkender dets kultur og gensidige relationer.
- Gode overgange bygger på viden fra det tilbud barnet kommer fra og det tilbud, hvor barnet skal hen.
- Vi har tydelige og fælles forventninger til, hvordan vi gør brug af hinandens viden og erfaringer i alle barnets overgange.
- Der arbejdes målrettet med relationel koordinering på tværs af dagpleje, vuggestue, børnehave og skole – og dette gøres med udgangspunkt i fælleskommunale retningslinjer og principper.

Høj kvalitet i forældreinddragelsen betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Alle forældre uanset baggrund** er en vigtig ressource og samspillet mellem hjem og dagtilbud er afgørende for barnets trivsel og udvikling. Dagtilbuddet møder og anerkender de forskelle, der er i en forældregruppe gennem inddragelses- og dialogformer, som er målrettet forældrenes forskellige udgangspunkter og forudsætninger.
- **Alle forældre oplever at blive mødt med afstemte gensidige forventninger** i samspillet mellem dagtilbud og hjem. Derfor er forældreinddragelsen understøttet af tydelige rammer og systematik.
- **Dagtilbuddet møder forældrene med et højt informationsniveau**, men også med professionel vejledning og redskaber, der kan understøtte barnets udvikling i institutionen og hjemmet.

Ledelse med Høj kvalitet betyder i Jammerbugt Kommune, at

- **Ledere på alle niveauer tydeliggør og understøtter de politiske visioner**, så de giver mening for de nære professionelle, forældre og børn i hverdagens praksis.
- **Ledere på alle niveauer understøtter, at børn, forældre og de nære professionelle oplever en lyst til at samarbejde på tværs af de kommunale tilbud med børnenes udvikling, trivsel og læring i centrum.**

Referencer

- Larsen et al. 2011: Programmer for 0-6-årige med forældreinvolvering i dagtilbud - en forskningskortlægning (DPU)
- Bleses et al. 2010: Etsprogede og tosprogede med og uden sprogproblemer - <http://sproguseet.dk/sprogtilegnelse/etsprogede-og-tosprogede-med-og-uden-sprogproblemer/>
- Havnes og Mogstad 2009: No Child Left Behind - Universal Child Care and Children's Long-Run Outcomes
- Bingley og Westergaard-Nielsen (2012): Intergenerational transmission and day care.
- SFI 2014: Daginstitutionens betydning for børns udvikling - En forskningsoversigt
- KL 2016: Læring for alle – Det starter i dagtilbud

Bilag 1 – Opsummering af fokuspunkter fra gruppedrøftelser på kick off-mødet d. 18. januar 2016.

I det følgende præsenteres en sammenskrivning af de fokuspunkter, der er blevet peget på som værende betydningsfulde i forhold til en beskrivelse af kvalitet.

Læringsmiljø

Processuelle fokuspunkter:

Engageret, anerkendende, nysgerrige nære professionelle der skaber rammer og vilkår for god stemning og livsglæde, så børnene får lyst til at lære.

Fokus på forskellige og varierende aktiviteter i hverdagen i forhold til børns forudsætninger og læring, således børn har lige muligheder.

De nære professionelle benytter bevidst sproget som middel i læringsmiljøet, ligesom de har fokus på læreprocessen frem for resultatet.

Strukturelle fokuspunkter (det fysiske læringsmiljø):

Balance mellem voksenstyret aktiviteter og leg.

Varierende læringsmiljø både inde og ude

Mulighed for at børnene kan være undersøgende, udforskende, samt have tilgang til varierende materialer

Gode normeringer, så de nære professionelle har mulighed for at skabe et understøttende læringsmiljø

Udnytte faglige ressourcer på tværs af dagtilbud

Systematisk og langsigtet arbejde med pædagogisk læreplan

Relation mellem barn og den nære professionelle

Processuelle fokuspunkter:

Kompetente nære professionelle, som tager ansvar for relationen og samspillet mellem barn og voksen.

Gode rollemodeller, der kan agere mellem planen og nuet (hverdagspædagogik), med fokus på både gruppen og det enkelte barn.

Nære professionelle som er lydhøre og nærværende og drager omsorg for barnets trivsel og udvikling i forhold til nærmeste udviklingstrin.

Nære professionelle som guider børnene og anviser redskaber, der understøtter sociale kompetencer.

Nære professionelle der er engagerede og har fokus på børnenes naturlige læringsstrategier.

Strukturelle fokuspunkter:

Kontinuerlig kompetenceudvikling. (ICDP),

Viden om hvordan børn lærer og udvikler sig.

Gode normeringer og udfordrende fysiske rammer, inde og ude.

Struktureret didaktisk arbejde i mindre børnegrupper samt vekslen mellem børne- og voksen styrede aktiviteter.

(Stordrift, God normering er afgørende, dagplejen god p.g.a. få børn, uddannet personale, tid til refleksion med forældre, kompetenceudvikling og faglig sparring i dagplejen, struktureret forældresamarbejde, primærpædagoger, små institutioner, indslusning – udslusning)

Relationer mellem børn

Processuelle fokuspunkter:

Fokus på varierende læringsmiljøer, der understøtter børns forskellighed og ressourcer.

De nære professionelle skaber rammer og vilkår, der understøtter børnenes sociale relationer og kompetencer, med blik for det enkelte barn.

Fokus på et positivt socialt læringsmiljø, som er præget af bevidste kommunikationsformer, ligeværdighed, omsorg og trykthed.

Autentiske, empatiske rollemodeller med en anerkendende tilgang, med fokus på børnenes sociale samspil.

Strukturelle fokuspunkter:

Et varierende læringsmiljø.

Viden omkring inklusion og konfliktløsning imellem børn. ICDP

Fokus på hverdagens pædagogik og struktur.

Struktureret mindre børnegrupper med et sprogligt stimulerende miljø

(God normering, institutioner af en vis størrelse, ift. venskaber, stabil personalegruppe)

Sprog

Overgange

Processuelle fokuspunkter:

Fokus på tid og ro til nærvær i samtalen,

Fordybelse i mindre grupper, hvor dialogen har gode muligheder for at udfolde sig i gruppen og for det enkelte barn.

Systematiseret didaktisk tilgang til sprogstimulering igennem leg og ikke som læring/undervisning forstået på traditionel vis. (Rim og remser, historier, lyde, skriftsprog)

De nære professionelle er bevidste om et fagligt sprogmiljø og arbejder på generelt plan med børnenes sprogbrug i daglig struktur og rutiner.

Strukturelle fokuspunkter:

Mindre børnegrupper grupper tilegnet pædagogiske aktiviteter der understøtter børns sprogdannelse f.eks. dialogisk læsning.

De nære professionelle skal have generel viden omkring børns sprogtilegnelse og metoder til sprogstimulering.

Resurser til forberedelse af planlagte aktiviteter

Resurser og kompetenceudvikling i forhold til at understøtter børn med særlige sprogvanskeligheder.

Inddragelse af og vejledning til forældre ift. sprogstimulering i hjemmet.

Dagtilbuddet opsætter mål og struktur for sprogscreening og sprogstimulering

Der er fokus på den tidlige indsats i alle dagtilbud.

Formaliseret tværfagligt samarbejde med henholdsvis skole og PPR

Vidensdeling institutioner imellem – overgange.

(Ledelsens ansvar at sikre den rette variation i personalets kompetencer, institutioner af en vis størrelse, gode fysiske rammer med godt miljø og minimal støjniveau)

Forældreinddragelse

Processuelle fokuspunkter:

Forældre føler sig velkomne, føler sig trygge, og har tillid til de nære professionelle

Forældreinddragelse med respekt for forskelligheder og forudsætninger

De nære professionelle skaber rammer og vilkår til et forældresamarbejde, hvor forældrenes bidrag anerkendes.

De nære professionelle guider og vejleder forældre, der er usikre på forældrerollen.

Når forældre har kendskab til hinanden, er det ensbetydende med tryghed idagtilbuddet.

Strukturelle fokuspunkter:

Dialog og højt informations niveau

Systematiseret og formelt forældresamarbejde, der inddrager forældreperspektivet.

Sammen bliver vi klogere på barnet ...

Lokale institutioner og inddragelse af nærmiljøet

Resurser til at guide forældre

Gøre brug af forældrenes ressourcer, skabe kultur for helheden.

